

УДК 657.052:174

С.М. Додурич

кандидат пед. наук, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
викладач гуманітарних дисциплін

О.М. Дмуховська

спеціаліст вищої категорії, викладач економічних дисциплін
(Житомирський агротехнічний фаховий коледж)

Професійна етика бухгалтера

У статті розглядається питання професійної етики бухгалтера, категорії моральних відносин професійної етики та основні принципи професійної етики бухгалтера.

Ключові слова: професійна етика, категорії професійної етики, принципи професійної етики. етичні норми поведінки.

Актуальність теми дослідження

Професійна етика бухгалтера – поняття багатогранне. Воно охоплює моральні основи професії, професійну підготовку і етичне виховання, міжнародні контакти, взаємозв'язки бухгалтерів з трудовими колективами, власниками і керівництвом підприємства, відносини з банками, фінансовими і податковими органами, аудиторськими і контрольними службами, розвиток демократизації обліку і облікову політику підприємства, стандартизацію і методичне забезпечення обліку, право на інформацію і виконання принципів комерційної таємниці.

Постановка завдання

Проблема професійної етики сьогодні виступає як невід'ємна складова сталого розвитку. Професійна етика – це поняття, прийняте для позначення комплексу норм моралі, правил поведінки в будь-якій професійній діяльності. Вона є сукупністю морально-етичних принципів, які визначають причетність людини до обов'язку перед професією. Дотримання принципів етики питання взаємин професійної діяльності і суспільства, довіри до професії. У цілому вона стосується тієї сфери діяльності, де існує взаємодія людей та їх залежність від дій професіонала, наслідки яких можуть серйозно вплинути на життя людини. Стосовно бухгалтерів, то їх професійна діяльність вимагає особливого контролю та самоконтролю щодо дотримання етичних норм. Необхідно визнати той факт, що у сучасних умовах вимоги до бухгалтерів в усьому світі стають все більш високими [3, с. 16-20]. Сфера фінансів, податків та відносин з контролюючими органами стає все більш важливою для

успішної діяльності підприємств будь-якої форми власності і господарювання. Гарантом стабільності в цій сфері після керівника, безумовно, є головний бухгалтер. Через специфіку своєї професії бухгалтери мають справу зі значними обсягами фінансових, матеріальних та інших ресурсів, власниками яких вони, як правило, не є. Їх робота пов'язана з підвищеною відповідальністю за результати прийнятих рішень і вчинених дій. Щоб заслужити довіру власників і ефективно виконувати свої обов'язки, бухгалтери повинні відповідати не тільки високим професійним, але й особливим моральним вимогам. Крім того, ті ситуації, в які потрапляють бухгалтери в процесі виконання своїх професійних завдань, роблять значний вплив на розвиток професійної етики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання професійної етики бухгалтерів в Україні в даний час є актуальними. Проблеми розробки, впровадження та застосування етичних норм в обліковій та аудиторській діяльності розглядали в наукових працях та публікаціях такі вітчизняні науковці: К. Безверхий, Ф. Бутинець, А. Загородній, Г. Кірейцев, А. Кузмінський, М. Лучко, В. Палій, О. Петрик, О. Петрук, О. Редько, Л. Чижевська та інші. Поглибленого дослідження потребують питання впровадження та дотримання норм і положень професійної етики бухгалтерів та аудиторів, визначених Кодексом етики професійних бухгалтерів. Етичні вимоги до професії бухгалтера обумовлені тим, що фінансова інформація, яка подається громадськості, повинна бути якісною. Дотримання етичних норм поведінки і професійна чесність бухгалтера – одна з необхідних умов сталого розвитку підприємства, тобто забезпечення можливості системи продовжувати функціонувати і розвиватися протягом тривалого часу. Від дотримання бухгалтером етичних норм поведінки залежить задоволення потреб не тільки окремих клієнтів або роботодавців, а й усього суспільства, це базис здорового розвитку соціуму і ринкової економіки.

Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми

На практичному рівні професійна етика бухгалтера – це сукупність моральних норм, категорій та принципів, які визначають їх поведінку в практичній та повсякденній діяльності та формуються під впливом об'єктивних, змінних умов професійного середовища.

Формулювання цілей дослідження

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю проаналізувати питання професійної етики бухгалтера, категорії моральних відносин професійної етики та основні принципи професійної етики бухгалтера.

Виклад основного матеріалу

Будь-яка професія вимагає етичних норм поведінки, адже кожна людина, що займається певною діяльністю, неабияк зацікавлена в довірі суспільства до результатів цієї діяльності і високій якості своїх послуг, а відповідно і високій оцінці суспільством результатів виконання поставлених задач.

Виконання трудової діяльності пов'язане з дотриманням певних норм поведінки, характерних для відповідної професії. Норми професійної етики в залежності від виду діяльності можуть носити обов'язковий або добровільний характер. У цілому професійний етикет є кодексом поведінки, який забезпечує сумлінне виконання професійної діяльності [3, с. 16-20].

Основні принципи професійної етики бухгалтера проявляються у моральних нормах, що є певними конкретними правилами поведінки, які визначають, як повинен поводити себе обліковець стосовно суспільства та інших людей.

До категорій моральних відносин професійної етики відносять категорії: моральна взаємодія, моральний конфлікт, моральний авторитет, моральна репутація; моральний принцип, моральна норма, моральне переконання, моральна ціль, моральний вибір; моральної свідомості: добро і зло, обов'язок, честь, чесність, гідність, гордість, совість, сором, покаєння, щастя, сенс життя, справедливість, відповідальність, репутація; моральна сутність спілкування між людьми, відкритість і замкненість, милосердя, толерантність, повага, співчуття, любов, етикет, культура спілкування.

Формування професійних етичних норм для бухгалтерів обумовлено рядом причин. По-перше, професія бухгалтера постійно пов'язана з можливим виникненням конфлікту інтересів. По-друге, даний вид трудової діяльності носить публічний характер. Іншими словами, бухгалтер повинен слідувати суспільним інтересам, тобто діяти в інтересах усіх користувачів облікової інформації, а не тільки безпосереднього керівника або клієнта. Професійній етиці бухгалтера притаманні певні риси, зокрема: володіння певними інтелектуальними навичками, набутими шляхом освіти та підвищення кваліфікації; дотримання представниками професії загального кодексу цінностей і поведінки, встановленого адміністративним органом (у тому числі постійне дотримання об'єктивності); прийняття свого обов'язку перед суспільством у цілому (як правило, в обмін на обмеження, які стосуються використання звання або присвоєння кваліфікації) [4, с. 38-40].

Характерною рисою цієї професії є прийняття відповідальності перед громадськістю. Що стосується бухгалтерів, то для них громадськість охоплює насамперед клієнтів, кредиторів, уряди, роботодавців, працівників, інвесторів, ділові та фінансові кола, а також інших осіб, що покладаються на

об'єктивність і чесність професійних бухгалтерів з метою підтримки впорядкованого ведення комерційної діяльності і її контролю. Ця довіра покладає на професійних бухгалтерів відповідальність перед інтересами громадськості. Громадські інтереси визначаються як колективний добробут співтовариства людей та організацій, що їм надають послуги професійні бухгалтери [2, с. 58-64].

Професійні бухгалтери зможуть залишатись у такому привілейованому становищі, якщо вони продовжуватимуть надавати громадськості ці унікальні послуги на рівні, який свідчить про те, що суспільна довіра є цілком обґрунтованою. Тому представники бухгалтерської професії в усьому світі найбільше зацікавлені в тому, щоб довести до відома споживачів послуг професійних бухгалтерів і аудиторів, що ці послуги виконуються на найвищому рівні якості та надаються відповідно до етичних вимог, покликаних забезпечити такий рівень.

Згідно з Кодексом, цілі бухгалтерської професії полягають у виконанні роботи відповідно до найвищих стандартів професіоналізму, у досягненні найкращих результатів діяльності й загалом у задоволенні громадських інтересів, зазначених вище. Такі цілі вимагають задоволення чотирьох основних потреб:

- Довіра. У суспільстві в цілому є потреба в довірі до інформації та до інформаційних систем.
- Професіоналізм. Є потреба в особах, що їх клієнти, роботодавці чи інші зацікавлені сторони можуть без сумнівів визначити як професіоналів у сфері бухгалтерського обліку.
- Якість послуг. Є потреба щодо впевненості в тому, що всі послуги, надані професійним бухгалтером, виконуються згідно з найвищими стандартами якості.
- Конфіденційність. Користувачі послуг професійних бухгалтерів і аудиторів мають бути впевнені в наявності основ професійної етики, що регулюють надання цих послуг [5, с. 116-120].

Для досягнення цілей професії професійні бухгалтери і аудитори повинні дотримуватися ряду необхідних чи фундаментальних принципів (норм етики). Такими фундаментальними принципами є: чесність: професійний бухгалтер повинен бути відвертим та чесним, надаючи професійні послуги. Об'єктивність: професійному бухгалтерові слід бути справедливим та не дозволяти собі необ'єктивності або упередженості, конфлікту інтересів та впливу інших осіб, які шкодитимуть його об'єктивності. Професійному бухгалтерові слід виконувати професійні послуги з належною ретельністю, компетентністю та старанністю; він зобов'язаний постійно підтримувати

професійні знання та навички на рівні, потрібному для надання клієнтові чи роботодавцеві переваг професійних послуг компетентної особи, яка спирається на сучасні тенденції у практиці, законодавстві та методах роботи. Конфіденційність: професійному бухгалтерові слід дотримуватися конфіденційності інформації, одержаної у процесі надання професійних послуг, та не слід використовувати (чи розголошувати) таку інформацію без належних та визначених повноважень або якщо немає юридичного чи професійного права та обов'язку розкривати цю інформацію. Професійна поведінка: професійний бухгалтер повинен діяти так, щоб це відповідало добрій репутації професії, повинен утримуватися від будь-якої поведінки, яка могла б дискредитувати професію. Зобов'язання утримуватися від будь-якої поведінки, яка могла б дискредитувати професію. Технічні стандарти: професійний бухгалтер повинен надавати професійні послуги згідно з відповідними технічними і професійними стандартами [6, с. 224-228]. Професійні бухгалтери зобов'язані ретельно і кваліфіковано виконувати інструкції клієнта (чи роботодавця) тією мірою, якою вони сумісні з вимогами щодо чесності, об'єктивності, а у випадку професійних бухгалтерів-практиків, – незалежності.

Висновки з дослідження й перспективи

Професія професійного бухгалтера є суспільно значущою, що має на увазі визнання і прийняття на себе обов'язку діяти в суспільних інтересах. До професійного співтовариства бухгалтерів суспільство включає клієнтів, роботодавців, службовців, професійні об'єднання бухгалтерів, фінансове співтовариство, а також інших осіб, які покладаються на об'єктивність, незалежність, чесність професійних бухгалтерів з метою забезпечення впорядкованого ведіння комерційної діяльності. Тому обов'язки професійного бухгалтера не зводяться виключно до задоволення потреб окремого клієнта або роботодавця. Діючи в суспільних інтересах, професійний бухгалтер зобов'язаний

бути чесним; об'єктивним; професійно компетентним і належно ретельним; мати професіональну поведінку. Професійний бухгалтер повинен діяти відкрито і чесно у всіх професійних і ділових взаємовідносинах. Принцип чесності також передбачає чесне ведення справ і правдивість.

Список використаних джерел

1. Білик Р. Р. Незалежність в аудиторській професії: історія і сучасність. Аудитор України. 2005. № 5 (57). С. 16–20.
2. Бралатан В.П. Професійна етика. Київ. Центр учбової літератури, 2011. 252с.

3. Гаєвська Н. І. Етичні вимоги до професії аудитора / Н. І. Гаєвська // Аудитор України. 2006. № 16 (100). С. 7–10.

4. Професійна етика бухгалтера і аудитора. Конспект лекцій для студентів спеціальності «Облік і аудит» денної і заочної форм навчання / І.В.Жураковська. Луцьк: ЛНТУ, 2012. 113 с

5. Кіндрацька Л.М. Нова ідеологія формування бухгалтерської професії в Україні Київ. 2009. 234 с.

6. Кірейцев Г.Г. Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2007. 236с.

THE PROFESSIONAL ETHICS BOOK – KEEPER

The paper deals with professional book-keeper ethics as well as with the categories of moral relations of the professional ethics and the basic principles of book-keeper professional ethics.

Key words: *professional ethics, categories of professional ethics principles of professional ethics behavior ethical standards .*